

การติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)”

Evaluation: “Change plastic to merit (When you rotate)” by CIPP-I Model

วิสาขา ภูจินดา (Wisakha Phoochinda)¹

นิชนันท์ ปฏิทัศน์ (Nichanan Patitas)²

ภารณ วงศ์จันทร์ (Paron Vongchan)³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลของการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนโครงการฯ ในระยะต่อไป โดยเป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” จากหน่วยงาน 4 กลุ่ม จำนวน 16 ท่าน ได้แก่ 1) กลุ่มรณรงค์ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในฐานะเจ้าของโครงการ 2) เครือข่ายที่เป็นจตุรบรรรมพลาสติกของโครงการฯ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ได้แก่ กลุ่มความร่วมมือภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และ 4) หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับมอบผลิตภัณฑ์ Recycle/Ucycle ขยะพลาสติก เช่น มูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์

¹ ศาสตราจารย์ดอกเตอร์ คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Professor Dr., Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: Wisakha.p@nida.ac.th

² ผู้ช่วยวิจัย คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Research assistant, Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: smartmiow@gmail.com

³ ผู้ช่วยวิจัย คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Research assistant, Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: parovon7@gmail.com

เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล กลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน เป็นต้น โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินในมิติบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.24$) ซึ่งผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมากเพียงมิติเดียว ส่วนประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ($\bar{X} = 4.10$) ผลกระทบ (Impact) ($\bar{X} = 4.05$) ปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 3.80$) และกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 3.75$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงทั้งหมด โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการฯ มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ในห้างสรรพสินค้าลูกค้าที่ไม่รับถุงช้อปปิ้งพลาสติกจะได้รับคะแนนรางวัลในการช้อปปิ้งก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน), CIPP-I, การประเมินโครงการ

Abstract

The purposes of this study were to monitor and evaluate the results of the project implementation. “Change plastic to merit. (when you rotate)” and to recommend appropriate guidelines and strategies to drive the project in the next phase. Mixed Methods research was employed. Interviews with key informants related to the project “Change plastic to merit. (when you rotate)” from 4 groups of 16 persons: 1) Campaign Group, Promotion and Dissemination Division, Department of Environmental Quality Promotion as the project owner 2) Networks who provide plastic collection points for the project 3) Partners involved in the project implementation, i.e. cooperation

in the government, business, and civil society sectors and 4) Organizations who take advantage including the group who received the product from Recycle/Upcycle plastic waste such as the foundation to support tools and equipment for saving marine life, volunteer groups, communities, temples or schools, etc. The CIPP-I Model was used to evaluate the project implementation which the results showed that the Context dimension ($\bar{X} = 4.24$), only one dimension passed the evaluation criteria, at a very high level, while the product ($\bar{X} = 4.10$), Impact ($X = 4.05$), Input ($\bar{X} = 3.80$) and Process ($\bar{X} = 3.75$) dimensions passed high evaluation criteria. With suggestions for improving the implementation of the project, there should be use of various and reachable public relations media through social network channels to allow all sectors to have more access to the project activities, as well as developing a database of plastics collection to monitor amounts of plastics collected. In addition, proposing incentives to change consumer behavior, e.g. at a department store, customers who do not accept plastic shopping bag will earn reward points; which contributes to more efficient project implementation.

Keywords: Change plastic to merit (when you rotate) project, CIPP-I, Project Evaluation

1. บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยมีปริมาณขยะพลาสติกจำนวนมาก โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีขยะพลาสติกเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 12 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด หรือประมาณปีละ 2 ล้านตัน ซึ่งพบว่า มีการนำขยะพลาสติกกลับไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยเพียงประมาณปีละ 0.5 ล้านตัน ส่วนที่เหลือ 1.5 ล้านตัน ส่วนใหญ่จะเป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) อาทิ ถุงร้อน ถุงเย็น ถุงหูหิ้ว แก้วพลาสติก หลอดพลาสติก

กล่องพลาสติก กล่องโฟมบรรจุอาหาร ที่ไม่มีการนำกลับไปใช้ประโยชน์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งถือว่าเป็นการเสียโอกาสในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ประกอบกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบันเป็นเหตุให้มีมาตรการ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ทำให้มีการใช้บริการอาหารแบบส่งถึงที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณขยะบรรจุภัณฑ์เพิ่มขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษพบว่า ในปี 2563 ขยะพลาสติกโดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์พลาสติก เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15 (จากปริมาณปกติ 5,500 ตันต่อวัน เป็น 6,300 ตันต่อวัน) จากการใช้บริการรับส่งอาหารที่มากขึ้นถึง 3 เท่า ซึ่งปริมาณขยะเป็นเรื่องของวิกฤติซ้อนวิกฤติและต้องมีการเร่งรับมือ โดยการดำเนินการจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะจัดการขยะพลาสติกที่เกิดขึ้น (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการเร่งแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะพลาสติก บรรจุภัณฑ์พลาสติกจากการใช้บริการรับส่งอาหาร หรือ Food Delivery ที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการอยู่บ้าน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของ Covid-19 อีกทั้งยังทำให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ เพื่อนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นทั้งในสังคม และขยะทะเล ไปพร้อมกับผู้ร่วมงานและภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคืนประโยชน์กลับสู่สังคมไทย ตลอดจนขอความร่วมมือประชาชน ช่วยกันคัดแยกขยะพลาสติกสะอาด ขยะพลาสติกที่ปนเปื้อนอาหาร และทิ้งลงถังให้ถูกต้อง จึงได้จัดทำโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ” (เมื่อคุณหมุนเวียน) ขึ้น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกอย่างครบวงจรและเป็นรูปธรรม โดยประชาชนสามารถส่งคืนพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) ผ่านจุดรับคืน (Drop point) ตามสถานที่ต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานภาครัฐทั้ง 20 กระทรวง และภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาเก็ต และร้านสะดวกซื้อ กลุ่มความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม เพื่อจัดการพลาสติกและขยะอย่างยั่งยืน (PPP Plastics) และเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนแห่งประเทศไทย (TRBN) โดยขยะพลาสติกที่รวบรวมได้นั้นจะถูกนำกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล หรือ

ออฟไซเคิล เพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ ตลอดจนเพื่อสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การนำขยะพลาสติกจากโครงการฯ ไปออฟไซเคิลเป็นจิวเวอรี่ไซเคิลเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในช่วงเข้าพรรษา หรือนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มอบให้กับมูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ในการรักษา และช่วยชีวิตสัตว์ทะเล โดยมีแนวทางการดำเนินโครงการดังนี้ 1) กำหนดประเภทพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวที่จะเก็บกลับคืน 2) สร้างความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน 3) สร้างความร่วมมือของหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจ Recycle/Upcycle และกลุ่มภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร 4) สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาชน 5) ส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับมูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล หรือกลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการทำการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” โดยใช้ CIPP-I Model เป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมในการประเมินผลแผนงาน / โครงการ / บุคลากร / ผลผลิต/ องค์การ / และระบบ เพื่อให้ทราบประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการฯ นำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข พัฒนาในการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถสร้างความตระหนักให้กับสังคมไทยได้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสำคัญของการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และขับเคลื่อนโครงการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบันจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

2.1 เพื่อติดตามประเมินผลของการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)”

2.2 เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” ในระยะต่อไป

3. การทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการประเมินโครงการ CIPP-I Model

จำลอง โพธิ์บุญ (2560) ได้เสนอเทคนิคการประเมินผลแผนและโครงการ CIPP-I Model ซึ่งเป็นเทคนิคการประเมินผลแผนและโครงการที่ประยุกต์มาจาก CIPP Model ของ Daniel Stufflebeam และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยมีแนวทางประกอบด้วย

(1) การประเมินบริบทภายนอก (Context Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อแผน/โครงการ แต่อยู่นอกเหนือการควบคุมของแผน/โครงการ เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น

(2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ดำเนินการในแผน/โครงการว่ามีเพียงพอ เหมาะสมหรือไม่ คุณภาพเป็นอย่างไร ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ วิธีการดำเนินการของแผน/โครงการว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนของการดำเนินงานว่าจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

(4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตจากแผน/โครงการกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือเกณฑ์ต่างๆ ที่วางไว้ ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ

(5) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลกระทบของโครงการทั้งด้านบวกและลบที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ๆ ทั้งชุมชน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นยังช่วยให้สามารถหาทางแก้ไขปรับปรุงได้

โดยตัวอย่างการจำแนกประเภทของตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมินตามแบบจำลองการประเมินผลตาม CIPPOI Model ซึ่งดัดแปลงจาก CIPP-I Model โดยการเพิ่มตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ (Outcome) ได้แก่ (เสรี วรพงษ์, 2555)

ตัวชี้วัดด้านบริบท (Context): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) สภาพแวดล้อมของก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
- (2) ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้น และอนาคต
- (3) ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
- (2) ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและกฎระเบียบ
- (3) ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหา และกิจกรรม

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
- (2) ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
- (3) การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- (4) ภาวะผู้นำในโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Product): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) อัตราการมีงานทำของประชาชนที่ยากจน
- (2) รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
- (3) ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ (Outcome): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) คุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวตามเกณฑ์มาตรฐาน
- (2) การไม่อพยพย้ายถิ่น
- (3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Impact): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) ผลกระทบทางบวก / เป็นผลที่คาดหวังจากกรณีโครงการ
- (2) ผลกระทบทางลบ / เป็นผลที่ไม่คาดหวังจากโครงการ

เกณฑ์และตัวชี้วัดดังกล่าวนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ ซึ่งจะครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถวัดถึงความสำเร็จและความล้มเหลว

ของโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ นักประเมินผลจะต้องนำเกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของโครงการด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การดำเนินการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มรณรงค์ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในฐานะเจ้าของโครงการ 2) เครือข่ายที่เป็นจตุรบรรรมพลาสติกของโครงการฯ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ได้แก่ กลุ่มความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และ 4) หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับมอบผลิตภัณฑ์ Recycle/Upcycle ขยะพลาสติก เช่น มูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล กลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นจตุรบรรรมขยะพลาสติกของโครงการฯ ทั้งสิ้น 11 แห่ง จำนวน 16 ท่าน ได้แก่ 1) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตพญาไท 2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตพญาไท 3) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เขตจตุจักร 4) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เขตหลักสี่ 5) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย 6) องค์การสวนสัตว์ 7) Public Private Partnership for Sustainable Plastic and Waste Management (PPP Plastics) 8) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC 9) บริษัท แก้วกรุงไทย จำกัด 10) ศูนย์ช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก จังหวัดภูเก็ต และ 11) วิสาหกิจชุมชนบ้านวัดจากแดงเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ

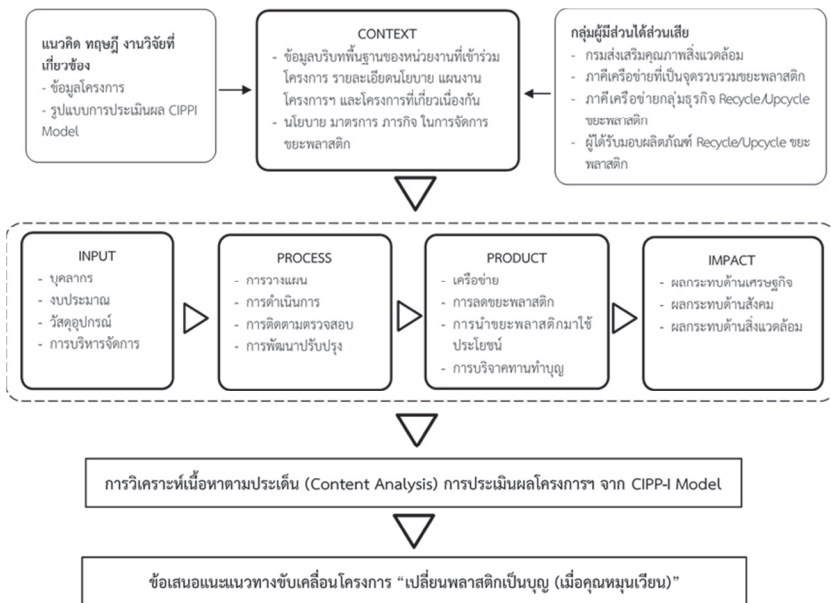
(1) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาเอกสาร รายงาน วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่รวบรวม ได้แก่ ข้อมูลบริบทพื้นฐานของหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ รายละเอียดนโยบาย แผนงานโครงการฯ และโครงการที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการฯ

(2) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Product) และผลกระทบ (Impact)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกับการพรรณนาความ จับกลุ่มประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่างๆ 4 กลุ่ม ซึ่งจัดกลุ่มเนื้อหาตามประเด็นของ CIPP-I Model วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการจากแบบประเมินโครงการ โดยใช้ CIPP-I Model ทั้ง 5 มิติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลลงโปรแกรม SPSS เพื่อทำการวิเคราะห์ในเรื่องการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับโครงการ ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการ ความยั่งยืนของโครงการ ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย พร้อมทั้งคำนวณมูลค่าจากขยะพลาสติกที่โครงการสามารถรวบรวมได้ โดยผลการประเมินเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามความกว้างของอันตรภาคชั้นระหว่างคะแนนต่ำสุดถึงสูงสุด ได้แก่ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2549)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับสูงมาก
 คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับสูง
 คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับต่ำ
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับต่ำมาก
 ซึ่งมีกรอบกระบวนการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

ในการสร้างกรอบกระบวนการวิจัย คณะวิจัยใช้รูปแบบ CIPP-I MODEL ในการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการฯ ซึ่งรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP-I Model มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมิน 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ แล้วสร้างตัวชี้วัดรายปัจจัยเพื่อจัดทำแบบติดตามและประเมินโครงการฯ ครบถ้วน

5 ด้าน และนำไปใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมิน วิเคราะห์สรุปผลการติดตามประเมินผลโครงการฯ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการติดตามความสำเร็จของโครงการฯ นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดทำแผนพัฒนาโครงการฯ ข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนโครงการฯ ในระยะต่อไป

5. ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณตามประเด็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Product) และผลกระทบ (Impact) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การประเมินบริบท หรือ สภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

จากการประเมินบริบท พบว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จนต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทำให้พลาสติกถูกจัดเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านบรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับอาหารและเพื่อการขนส่ง จึงมีการอุปโภคกันเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อให้การใช้ 'พลาสติก' เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการบริหารจัดการขยะพลาสติกที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งโครงการฯ มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการว่า โครงการนี้มาจากความต้องการของประชาชน โครงการฯ เป็นโครงการที่ประชาชนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องผลปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารด้านการจัดการขยะพลาสติกในองค์กรของทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมรวมถึงเครือข่าย

ด้านนโยบาย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้กลไกประชารัฐ ในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร เพื่อป้องกัน

และแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม ซึ่งมีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความร่วมมือกันในภาคเอกชน ภาครัฐ และประชาชนในการดำเนินโครงการฯ คือ เพื่อลดปริมาณการใช้ขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) ออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะ และการนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร และเพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทาง และส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างความตระหนักให้กับสังคมไทย และคืนประโยชน์กลับสู่สังคมไทย โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมใจดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เปรียบสื่อกลางในการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายต่างๆ ให้ขับเคลื่อนโครงการไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินในมิติบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.24$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมาก

5.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

จากการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า ด้านบุคลากรในการดำเนินโครงการฯ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะเป็นบุคลากรขององค์กรภาครัฐ มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน บุคลากรรวบรวมขยะพลาสติกส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรขององค์กรเท่านั้นโดยบุคลากรที่สำคัญคือแม่บ้านผู้มีบทบาทในการรวบรวมพลาสติก ตรวจสอบ คัดแยกประเภท ไปจนถึงการบันทึกปริมาณขยะพลาสติกในทุกสัปดาห์ บุคลากรภาคีเครือข่ายภาครัฐก็ส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรขององค์กรเอกชน ซึ่งมีบทบาทในการเก็บขนและรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมทั้งหมดไปเข้าสู่กระบวนการทั้งพลาสติกยืดและพลาสติกแข็ง ซึ่งส่วนใหญ่บุคลากรมีความรู้ในด้านการส่งเสริมโครงการฯ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีความเห็นว่า

“ตนเองมีความรู้เรื่องการจัดการขยะพลาสติกจากการได้ศึกษาหาความรู้ การอบรม และการศึกษาดูงาน ด้านข้อมูลเอกสาร ประกอบการอบรมมีความเพียงพอ อีกทั้งสถานที่และอุปกรณ์ เช่น ป้ายคำอธิบายและถังขยะคัดแยกพลาสติกในการดำเนินกิจกรรมของโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่มีความเห็นว่า ก่อนการดำเนินโครงการประชาชนยังไม่ค่อยมีความรู้ในด้านการจัดการขยะพลาสติก”

(สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2564)

ด้านงบประมาณกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ต่างๆ เป็นต้น กลุ่มภาคีเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชนใช้งบประมาณในการจัดเตรียมและติดตั้งถังรับขยะพลาสติกตามจุดรับต่างๆ การขนส่งเพื่อรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมแต่ละจุด และการคัดแยก ทำลาย ทำความสะอาดพลาสติกที่ถูกปนเปื้อน ซึ่งทุกภาคส่วนล้วนมีส่วนร่วมและมีความพร้อมในการสนับสนุนโครงการฯ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญเมื่อคุณหมุนเวียน คือ การติดตั้งถังรับขยะพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก สถานที่ละ 2 ถัง ประกอบด้วย ถังรับพลาสติกยืด และถังรับพลาสติกแข็ง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ถังรับพลาสติกโครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญเมื่อคุณหมุนเวียน

ที่มา คณะผู้วิจัย, 2564

ด้านการบริหารจัดการในแต่ละหน่วยงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยการมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวมไปสู่รูปแบบการทำงานที่สอดคล้องกับพฤติกรรมต้นแบบสู่ประชาชน ซึ่งถือว่าได้รับการตอบรับที่ดีจากบุคลากรทุกภาคส่วน ซึ่งบุคลากรมีความเต็มใจในการให้ความร่วมมือเพราะเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง และมีการผลักดันที่เข้มข้นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสังคม มีการสื่อสารที่หล่อหลอมความมีจิตสาธารณะและการให้ความร่วมมือของบุคลากร ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักที่สอดคล้องกัน ทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้ถึงเป้าหมายที่ผู้บริหารตั้งไว้ โดยเป้าหมายขององค์กรไม่ใช่การได้รับพลาสติกในปริมาณมากแต่ คือ การที่บุคลากรให้ความร่วมมือในทุกๆ กิจกรรม

โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีบทบาทเป็นเจ้าของโครงการมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายไปยังจตุรบรรพมพลาสติกแต่ละจุดเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดตั้งถังรับขยะพลาสติก และการให้ความร่วมมือในภาคธุรกิจ หรือภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการในการเก็บขน และรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรับพลาสติกจากจุดต่าง ๆ ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้าน ปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 3.80$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.3 การประเมินกระบวนการ (Process)

จากการประเมินกระบวนการ ด้านการวางแผน พบว่า การดำเนินโครงการฯ มีขอบเขตในการดำเนินการและการติดตั้งจตุรบรรพมไว้ 10 เขตพื้นที่ 34 จุด ในเขตหลักสี่ เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตดุสิต เขตพระนคร เขตราชเทวี เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดินแดง และ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในด้านการดำเนินการ พบว่า ในปัจจุบันปี 2564 โครงการฯ มีการติดตั้งถังเดิมบุญ ณ หน่วยงานต่าง ๆ ไปแล้ว 7 เขตพื้นที่ 16 จุด ในเขตหลักสี่ ณ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก เขตจตุจักร ณ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรน้ำบาดาล เขตบางซื่อ ณ องค์การสวนสัตว์ เขตพญาไท

ณ กระทรวงการคลัง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม **เขตดุสิต** ณ สำนักงานกฤษฎามนตรี เขตราชเทวี ณ กรมทรัพยากรธรณี และ **เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย** ณ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

โดยในปัจจุบัน ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติกทั้ง 16 จุด มีการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะพลาสติกยึด แข็ง และปริมาณที่ได้รับทุกเดือน ซึ่งถือว่าได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากบุคลากร และประชาชนในการบริจาคพลาสติกเป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้โครงการเกิดการชะลอตัว และในการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจภาคเอกชนพบว่ามีการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะพลาสติกยึด แข็ง และพลาสติกที่ได้รับการปนเปื้อน พบว่า ขยะพลาสติกยังถูกปนเปื้อนเป็นจำนวนมาก และอีกทั้งเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้ต้องระงับการขนส่งไปก่อน ในด้านการพัฒนาปรับปรุงนั้น เนื่องด้วยปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการ เพราะการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการเริ่มต้นโครงการฯ และอยู่ระหว่างการขยายผลเพื่อปรับปรุง พัฒนา และ ต่อยอดโครงการฯ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการคัดแยกขยะพลาสติก 2 ประเภท คือ พลาสติกแข็งและพลาสติกยึด โดยพลาสติกแบบยึดจะเป็นพลาสติกแบบเดียวกันกับโครงการมีอวิเศษชวน ที่มี 12 ประเภท โดยมีแนวคิด คือ เพื่อส่งพลาสติกเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก การประชาสัมพันธ์โครงการโดยสื่อต่าง ๆ เช่น पोสเตอร์/แผ่นพับ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ทำให้ประชาชนได้ความรู้และทราบถึงโทษที่เกิดจากปัญหาขยะพลาสติก และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและพนักงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการ มีความคิดเห็นว่า

“การดำเนินงานของโครงการมีแผนการดำเนินงานและมีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น การวางแผนเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยการมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวมไปสู่รูปแบบการทำงานที่สอดคล้องกับพฤติกรรม โดยมีการจัดกิจกรรมประกวดภายในหน่วยงานแต่ละกองเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยแข่งขันว่ากองใดมีขยะน้อยที่สุด การประชาสัมพันธ์ผ่านไลน์กลุ่มขององค์กร โดยตัวการในการขับเคลื่อนโครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญฯ ของหน่วยงานที่สำคัญคือแม่บ้านผู้มีบทบาทในการรวบรวมพลาสติก ตรวจสอบคัดแยกประเภท”

(สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2564)

ไปจนถึงการบันทึกปริมาณพลาสติกในทุกสัปดาห์ มีการประสานงานผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินโครงการและสนับสนุนโครงการ เช่น PPP PLASTICS เข้าไปสนับสนุนร่วมกันเป็นโครงการ เมื่อวิเคราะห์ว่าที่เก็บขยะพลาสติกเพิ่มจาก 100 จุด เป็น 350 จุด เพื่อครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมาณขยะของ ชลบุรีและสุพรรณบุรี หรือฝ่ายอาคาร ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ในกระทรวงต่าง ๆ โดยมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์/แผ่นพับ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 3.75$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.4 การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ (Product)

จากการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ด้านเครือข่ายจะประกอบด้วยภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ด้านการลดปริมาณขยะพลาสติก พบว่าในการดำเนินการโครงการฯ จะทำให้เกิดมูลค่าจากผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างพฤติกรรมการคัดแยกขยะ เกิดความตระหนักรู้ การคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงาน และมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมจากการนำขยะกลับไป

ใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น โครงการฯ มีผลกระทบด้านบวกต่อหน่วยงานโดยจะสร้างพฤติกรรม การคัดแยกขยะ เกิดความตระหนักรู้ การคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงาน และจะส่งผลต่อ การลดลงของปริมาณขยะพลาสติกในอนาคต

ด้านการนำขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์ พบว่า โครงการฯ ทำให้เกิดมูลค่าจาก ผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมจากการนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น โดยพลาสติกยืด (ประเภท Polyethylene: PE) จะถูกนำมาเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนการหลอมพลาสติกให้เป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล และนำไปผลิตเป็น ถุงพลาสติกใบใหม่ (Reusable plastic) ที่มีความหนาประมาณ 55 ไมครอน ซึ่งหนามากกว่า ถุงพลาสติกทั่วไป ภายใต้โครงการ “ถุงวน” เนื่องจากถุงวนมีความหนามากกว่าถุงปกติ จึงทำให้ถุงวนสามารถใช้ซ้ำได้หลายครั้ง และรับน้ำหนักได้สูงสุดถึง 12 กิโลกรัม เมื่อถุงวน ถูกใช้งานเก่าหรือขาด สามารถส่งคืนให้กับโครงการวนเพื่อเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลอีกครั้ง ได้เรื่อยๆ เป็นการใช้ประโยชน์จากพลาสติกให้คุ้มค่ามากที่สุด และพลาสติกแข็งนำไปรีไซเคิล เป็นจีสวีรีไซเคิล โดย PTT GC ร่วมกับวัดจากแดง จ.สมุทรปราการ ผลิตผ้าบังสุกุลจิ๋ว จากขวดพลาสติกรีไซเคิล โดยนำขวดพลาสติก (Polyethylene Terephthalate: PET) ใช้แล้วมาเข้ากระบวนการสกัดเป็นเส้นใยรีไซเคิล โพลีเอสเตอร์ ผสมกับเส้นใยฝ้าย และ เส้นใยรีไซเคิล โพลีเอสเตอร์ ซิงค์ (Recycle Polyester Zinc) ที่ช่วยลดกลิ่นอับ ชักแห้ง ไว และไม่ยับง่าย โดยขวดพลาสติก 15 ใบ สามารถผลิตผ้าจิ๋ว 1 ผืน และผ้าไตรจิ๋ว 1 ชุด จะใช้ขวด 60 ใบ พร้อมทั้งตัดเย็บ และย้อมสีราชนิยมถูกต้องตามพระวินัย โดยนารายได้ จากการจำหน่ายมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และยังสามารถนำไป รีไซเคิลเป็นชุดป้องกันความปลอดภัยส่วนบุคคลทางการแพทย์ (ชุด Personal Protective Equipment: PPE) โดยโครงการ “ส่งพลาสติกกลับบ้าน” ร่วมกับ “Less Plastic Thailand” ผลิตชุด PPE โดย 1 ชุด ผลิตจากเส้นใยที่นำขวดพลาสติก PET ประมาณ 18 ขวด ตัดเย็บเป็น 2 ชั้น เพื่อการป้องกัน แต่ยังคงคุณสมบัติสวมใส่สบาย เคลือบสารพิเศษ ที่มีคุณสมบัติสะท้อนน้ำ และป้องกันการซึมผ่านของน้ำที่มีแรงดัน (Hydrostatic Pressure) สามารถนำไปซักทำความสะอาด และนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่มากถึง 50 ครั้ง

ด้านการบริจาคทานทำบุญ พบว่า มีการบริจาคให้กับมูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก โดยพลาสติกที่ได้รับมาทุก 1 กิโลกรัม โครงการวนจะแปลงเป็นเงิน 5 บาท เพื่อบริจาคให้กับมูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก ศูนย์ช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายากสิริธาร

ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ภายใต้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นศูนย์รักษาและอนุบาลสัตว์ทะเลหายาก พร้อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ ใช้ในการช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายากที่มาเกยตื้น การชันสูตรซาก การหาสาเหตุการตาย และการวินิจฉัยโรค ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเพื่อลดอัตราการตายของสัตว์ทะเลหายาก ที่มาเกยตื้น รวมถึงการอนุบาลสัตว์ทะเลหายากที่พิการ การช่วยเหลือรักษาและการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ อย่างมีคุณภาพตามหลักวิชาการและมาตรฐานสากล

ซึ่งผลของการดำเนินโครงการทำให้ปัญหาขยะพลาสติกลดลง ประชาชนมีการนำขยะพลาสติกมาทิ้งที่ถังขยะคัดแยก และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก ประชาชนมีการขยายผลนำการคัดแยกขยะพลาสติกไปใช้ในครัวเรือนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและพนักงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนการดำเนินงาน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ และมีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมของโครงการแต่ยังมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการน้อย ส่วนความยั่งยืนของโครงการในด้านการคัดแยกขยะพลาสติกทั้งสองประเภท พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดแยกขยะพลาสติก ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ($\bar{X} = 4.10$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.5 การประเมินผลกระทบ (Impact)

จากการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เป็นโครงการเพื่อสนับสนุนให้มีการนำขยะที่เกิดขึ้นกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล หรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การพยายามปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยขอความร่วมมือกับร้านค้าต่างๆ ในเครือข่ายในการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ และร่วมในการส่งเสริมในการเป็นเครือข่ายรับซื้อผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปริมาณที่มาก ทำให้ราคาลดลงและไปกระจายสู่ร้านค้าในเครือข่ายของแต่ละแบรนด์เพื่อให้ร้านค้าสามารถมีกำลังซื้อที่จับต้องได้และใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลกระทบด้านสังคม เป็นโครงการที่สร้างความตระหนักให้กับสังคมไทยสู่สังคมไร้ไซเคิล ส่งเสริมการนำขยะที่หมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ กลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาลสนาม สนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์ รองรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พลาสติกที่ได้จากโครงการทั้งหมดที่ถูกนำไปโดยบริษัท ทีพีบีไอ จำกัด (มหาชน) (TPBI) จะรับซื้อพลาสติกยึดได้ไปจะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบเป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล ส่วนพลาสติกแข็งโครงการฯ จะนำไปส่งให้บริษัท PTT GC ที่นำขวด PET ไป Upcycling (การใช้วัสดุจากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ถูกใช้งานแล้ว เพื่อสร้างสิ่งใหม่) เป็นเส้นใย Polyester และส่งต่อให้มูลนิธิหรือสมาคมของวัดจากแดงที่สมุทรปราการไปเย็บเป็นจีวรในรูปแบบวิสาขกิจชุมชนเพื่อสร้างอาชีพเสริมของคนในชุมชน และวัดจากแดงยังสร้างผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากขยะพลาสติกเหล่านี้ใช้กันในชุมชนอีกด้วย

การดำเนินการของ PPP Plastics มีแหล่งเงินทุนมาจากสมาชิกที่ระดมทุนในการสร้างประโยชน์ต่อสังคม ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (The Federation of Thai Industries: FTI) และองค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Thailand Business Council for Sustainable Development: TBCSD) รวมทั้งองค์กรพันธมิตรกว่า 30 องค์กร ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ซึ่งสมาชิกในระดับทองจะบริจาคปีละประมาณ 1,000,000 บาท สมาชิกเงินปีละ 500,000 บาท สมาชิกทองแดงปีละ 100,000 บาท

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นโครงการที่นำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น การนำขวดพลาสติก PET ชนิดใสที่ใช้แล้วมาผ่านกระบวนการ Upcycling ใส่นวัตกรรมและแปรรูปเป็นเส้นใยรีไซเคิลแล้วจึงถักทอด้วยการใช้เส้นใย Recycled Polyester ผสมกับเส้นใย Cotton และเส้นใย Recycled Polyester Zinc นำไปรีไซเคิลสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต ผ้าไตรจีวร ถวายแด่พระสงฆ์ นำไปผลิตเป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาลสนาม สนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์รองรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การลดปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องขยะพลาสติกในทะเล และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเก็บขยะ

พลาสติกมาได้ทั้งหมดประมาณ 20 ตัน ซึ่งสามารถคำนวณการลดลงของค่าการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CO_2) ได้ประมาณ 18 ตัน เท่ากับการปลูกป่าประมาณ 10 ไร่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) โดยมีการคิดค่าพลาสติกโลกรั่มละ 5 บาท เพื่อทำไปช่วยการฟื้นฟูสัตว์ทะเลที่หายากที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประมาณ 100,000 บาท โดยบริจาคไปที่สถานพยาบาลสัตว์ทะเลที่ได้รับผลกระทบหรือป่วย ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านผลกระทบ ($\bar{X} = 4.05$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

6. สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

ผลการศึกษาการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

การประเมินบริบท ด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทำให้พลาสติกถูกจัดเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านบรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับอาหาร และเพื่อการขนส่ง การเติบโตของธุรกิจอาหาร Delivery ทำให้เกิดขยะพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single Use) เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการจัดการขยะพลาสติก ยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: เจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (สุภัค จันทรประทุม, 2563) ในการรณรงค์เรื่องการใช้พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single-use plastic) ส่วนด้านนโยบายเป็นการใช้กลไกประชารัฐ ในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร มีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความร่วมมือกันในภาคเอกชน ภาครัฐ และประชาชนในการดำเนินโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณการทิ้งขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะ และการนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และจัดการขยะพลาสติก

อย่างครบวงจร โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทาง และส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในครัวเรือนอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรินทร์ รักพงษ์ไทย (2562) ที่ศึกษากระบวนการรีไซเคิลขยะพลาสติกจากครัวเรือน มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (recycle) ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่าควรมีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยประเภทขยะพลาสติกจากครัวเรือนกลับมาใช้ใหม่โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นทางทั้งในเชิงของผู้ผลิต รวมถึงผู้บริโภค

การประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีแม่บ้าน ทำหน้าที่รวบรวม ตรวจสอบ คัดแยกประเภท และบันทึกปริมาณขยะพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก เนื่องด้วยสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ เป็นสถานที่ราชการ ซึ่งบุคลากรมีความรู้และสามารถคัดแยกขยะพลาสติกได้ และกลุ่มภาคีเครือข่ายภาคธุรกิจส่วนใหญ่เป็นบุคลากรขององค์กรเอกชน (เก็บขนขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล) ด้านงบประมาณ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ กลุ่มภาคีเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชน ใช้งบประมาณในการจัดเตรียมและติดตั้งถังรับขยะพลาสติกตามจุดรับต่าง ๆ ขนส่ง คัดแยก ทำลาย และทำความสะอาดพลาสติกที่ถูกปนเปื้อน ด้านวัสดุอุปกรณ์ คือ ถังรับคืนพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก สถานที่ละ 2 ถัง ประกอบด้วย ถังรับพลาสติกยืด และ ถังรับพลาสติกแข็ง ซึ่งการติดตั้งถังรับคืนพลาสติกบางจุดหรือบางหน่วยงานไม่เพียงพอกับปริมาณขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นในองค์กร ด้านการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมให้บุคลากรในแต่ละหน่วยงานมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นแบบสู่ประชาชน สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกในการศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (นำฝน คูเจริญไพศาล, 2561) โดยมีเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และมีการสื่อสารและการให้ความร่วมมือของบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักที่สอดคล้องกัน

การประเมินกระบวนการด้านการวางแผน คือ โครงการมีแผนการดำเนินงาน และตัวชี้วัดชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง ด้านการดำเนินการ มีขอบเขตในการดำเนินการ และการติดตั้งจุดรวบรวมพลาสติกไว้ 10 เขต พื้นที่ 34 จุด ในปี 2564 ติดตั้งแล้ว 7 เขต พื้นที่ 16 จุด มีการประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทางทั้งจากช่องทางสื่อสารของโครงการฯ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และช่องทางอื่น ๆ ของภาคีเครือข่าย กระบวนการเก็บขยะพลาสติกยังไม่เหมาะสมทั้งระยะทางและเวลาจัดเก็บ ด้านการติดตามตรวจสอบ และพัฒนาปรับปรุง มีการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานและรายงานผลปริมาณพลาสติกอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะพลาสติกในแม่น้ำ จี Ci Mandiri จังหวัด Java ประเทศอินโดนีเซีย (Wulandari, D. Y., 2021) ที่ส่งเสริมการปรับปรุงนโยบายการจัดการขยะพลาสติกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากองค์กรหรือภาคีที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งปริมาณและคุณภาพของขยะพลาสติก พบว่าบางส่วนยังถูกปนเปื้อน ไม่สะอาด และแยกผิดประเภท อีกทั้งเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้ต้องระงับการขนส่งไปก่อน

การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ด้านเครือข่ายและความพึงพอใจต่อโครงการฯ ภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐเอกชน และภาคประชาสังคม ช่วยกันขับเคลื่อนโครงการฯ เพิ่มขึ้น ด้านการลดปริมาณขยะพลาสติก ช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกคุณภาพต่ำ (ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้) ที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ลดพฤติกรรมการทิ้งขยะพลาสติกที่ไม่ถูกต้อง ด้านการนำขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์ พบว่า ปริมาณขยะพลาสติกกลับเข้าสู่ระบบรีไซเคิลเพิ่มขึ้น และมีการนำขยะพลาสติกที่ผ่านกระบวนการ Recycle/Upcycle มาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ชุด PPE จีวรพระ เป็นต้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและบริบทสังคมในปัจจุบัน

การประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ โครงการฯ ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ลดต้นทุนในวงจรผลิตพลาสติก ลดต้นทุนในการจัดการมลพิษที่เกิดจากขยะพลาสติกได้ ด้านสังคม โครงการฯ ทำให้เกิดการสร้างพฤติกรรมการคัดแยกขยะ เพิ่มการคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงานก่อให้เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ช่วยลดปริมาณขยะ ลดมลพิษที่เกิดจากการทิ้ง และการกำจัดขยะพลาสติก

จากการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ซึ่งการประเมินในมิติบริบท (Context) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมากเพียงมิติเดียว ส่วนประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ผลกระทบ (Impact) ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงทั้งหมดตามลำดับ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เพื่อปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีผลสัมฤทธิ์เชิงยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561–2573 แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก รวมถึงแนวคิดหลักอื่นๆ ในการขับเคลื่อนประเทศ เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เศรษฐกิจชีวภาพ (BCG Economy) โดยควรมุ่งเน้น การขยายเครือข่ายและสร้างองค์ความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกที่ถูกต้อง การนำแนวคิดการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) มาเพิ่มเติมในกระบวนการ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการปัญหาขยะพลาสติกด้วยการเก็บรวบรวมขยะไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ต้นทาง การรีไซเคิลไม่ใช่คำตอบทั้งหมดของการจัดการปัญหาขยะพลาสติก จึงจำเป็นต้องใช้หลักการอื่นรวมด้วยเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับบริบทประเทศ รวมถึงกระบวนการลดขยะพลาสติกจากแหล่งกำเนิด ลดการอุปโภคสร้างขยะของผู้บริโภค การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ห้างสรรพสินค้า ลูกค้าที่ไม่รับถุงช้อปปิ้งพลาสติกจะได้รับคะแนนรางวัลในการช้อปปิ้ง

ก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ผลที่ได้จากการประเมินควรมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หรืออุปสรรคที่ทำให้โครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหาว่าอะไรเป็นปัจจัยเร่งด่วนที่ควรแก้ไขก่อนเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการต่อได้ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2565. จาก http://www2.pcd.go.th/Info_serv/File/17-09-62/40.pdf
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564). โครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ”(เมื่อคุณหมุนเวียน). จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/02/pcdnew-2021-02-18_08-15-05_846301.pdf
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2560). การประเมินด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Assessment). กรุงเทพฯ: ออลอินวัน พรินติ้ง.
- น้ำฝน คูเจริญไพศาล (2018). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University, 12(1), 116–132.
- พัชรนันท์ รักพงษ์ไทย. (2562). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (Recycle). Graduate Law Journal, 12(2), 272–282.
- เสรี วรพงษ์. (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการประเมินผลโครงการ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุภัค จันทรประทุม. (2563). แนวทางการจัดการขยะพลาสติก ยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: เจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการพื้นที่นครมฤตสากรรมมาตาพุด ตำบลมาตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. รายงานการค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2549). การวิจัยการตลาด. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

Wulandari, D. Y. (2021). Management strategy of plastic waste in the Cimandiri River-Sukabumi, West Java. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 744(1): p. 012089